

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความร่วมมือด้านความมั่นคง (Security Cooperation) ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคง โดยในยุคสงครามเย็น (Cold War) ความร่วมมือด้านความมั่นคงของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถูกแบ่งแบบออกเป็น สองขั้วตามอิทธิพลของมหาอำนาจในระบบสองขั้วอำนาจ (Bipolar) ประเทศเวียดนาม ลาว และ กัมพูชา มีความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงร่วมภายใต้อิทธิพลของสหภาพโซเวียต ในขณะที่ประเทศ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ และ ไทย อยู่ภายใต้อิทธิพลและความร่วมมือทางทหารกับ สหรัฐอเมริกา รูปแบบความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงเป็นแบบความมั่นคงร่วม (Collective Security) ในลักษณะ โครงข่ายแบบรวมศูนย์ (Centralization) หรือที่เรียกว่า Hub-and-Spokes ในรูปของ พันธมิตร (Alliance) หรือ มิตรประเทศ (Coalition) กับประเทศมหาอำนาจในแต่ละขั้วที่เน้น ความสัมพันธ์ทางเชิงแบบทวิภาคี มากกว่าความสัมพันธ์ทางเชิงแบบพหุภาคี ในลักษณะของ ความร่วมมือ ด้านความมั่นคง (Cooperative Security) ทั้งนี้เนื่องจากในขณะนั้นประเทศในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังคงมีความไม่ไว้วางใจ ระหว่างกัน อันเกิดจากความขัดแย้งของปัญหาเขต แดน และการแย่งชิงทรัพยากรทางบกและทางทะเล ความร่วมมือด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย ตะวันตกเฉียงใต้เริ่มชัดเจนมากขึ้นภายหลังการสิ้นสุดของสงครามเย็น เมื่อสหรัฐอเมริกาดล บบทบาทในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และถอนฐานทัพจากประเทศฟิลิปปินส์ ในขณะที่ ประเทศจีนเพิ่มบทบาทในเวทีโลกมากขึ้น และได้ขยายอิทธิพลและแนวป้องกันจากชายฝั่งทะเลออกไป ในทะเลจีนใต้ จนถึงช่องแคบมะละกา ตลอดจนแสดงท่าทีแข็งกร้าวในปัญหาความขัดแย้งหมู่เกาะส แปรทลีย์ การเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงดังกล่าว เป็นแรงผลักดัน ให้ประเทศ ต่างๆในภูมิภาค ที่เดิมพยายามเสริมสร้างกำลังกองทัพโดยการพึ่งพาตนเอง และมีความสัมพันธ์ด้าน ความมั่นคงระหว่างกัน แบบทวิภาคีในลักษณะ โครงข่าย (Network) หรือที่เรียกว่า spider web มา รวมตัวกันในลักษณะของความร่วมมือด้านความมั่นคง/ความมั่นคงร่วมมือ (Cooperative Security) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อใช้เป็นอำนาจในการต่อรอง และรักษาคุณอำนาจกับประเทศมหาอำนาจ

ที่เข้ามามีอิทธิพลในภูมิภาค โดยดำเนินการผ่านสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN)

ปัจจุบันสถานการณ์ด้านความมั่นคงของโลกเป็นระบบขั้วอำนาจเดียว (Uni-polar) มีประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นมหาอำนาจที่มีอิทธิพลสูงสุดหนึ่งเดียว ความเป็นอภิมหาอำนาจและแนวความคิดในการจัดระเบียบโลกใหม่ รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของระบบโครงข่ายสารสนเทศที่ทันสมัยซึ่งก่อให้เกิดการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสาร และการเชื่อมโยงซึ่งกันและกันในประชาคมโลก ตลอดจน การเคลื่อนย้าย สินค้าและบริการ แรงงานและคน เงินทุน และเทคโนโลยี ที่กระทำได้อย่างเสรี สะดวกรวดเร็ว หรือที่เรียกว่า กระแสโลกาภิวัตน์ เป็นแรงผลักดัน (Driving Force) ที่สำคัญให้เกิดความเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงของโลก ทั้งในลักษณะของความร่วมมือ เพื่อรักษาคุณอำนาจและใช้เป็นอำนาจในการต่อรองกับสหรัฐอเมริกา เช่น การรวมตัวของสหภาพยุโรป และความร่วมมือเพื่อท้าทายและต่อต้านสหรัฐอเมริกาและแนวคิดการจัดระเบียบโลกใหม่ เช่น เครือข่ายการก่อการร้าย นอกจากนี้ยังเป็นแรงผลักดันให้องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศ บริษัทข้ามชาติ ทั้งที่เป็นของรัฐ และเอกชน ที่ถูกต้องตามกฎหมาย และไม่ถูกต้องตามกฎหมาย มีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จากความเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงของโลกดังกล่าวได้ผลักดันให้เกิดการขยายตัวของความร่วมมือด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น ทั้งนี้ไม่ใช่เพื่อใช้เป็นอำนาจในการต่อรอง และรักษาคุณอำนาจกับประเทศมหาอำนาจที่เข้ามามีอิทธิพลในภูมิภาคแต่เพียงอย่างเดียว แต่เพื่อรองรับกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Non-Traditional Threats) ที่มีความไม่แน่นอน ขาดต่อการคาดเดาของสถานการณ์ มีความหลากหลาย ซับซ้อนของปัญหา และภัยคุกคาม ที่รูปแบบ วิธีการ พื้นที่ปฏิบัติงานและผู้เป็นภัยคุกคามเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด ที่การรักษาความมั่นคงภายใต้กรอบอธิปไตยของประเทศใดประเทศหนึ่งเพียงลำพังไม่สามารถรองรับต่อปัญหาและภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เวลา ซึ่งจะกลายเป็นสิ่งท้าทายในการจัดตั้งสมาคมอาเซียน (ASEAN Community) เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดของประเทศสมาชิกในภูมิภาค ในด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงของโลกและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่กล่าวมาข้างต้น ได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์ด้านการคมนาคมทางทะเลของโลกที่เชื่อมต่อมหาสมุทร

แปซิฟิกและมหาสมุทรอินเดียด้วยเช่นกัน ทั้งในมิติของปัญหาและภัยคุกคามจาก ปัญหาการแผ่ขยายอิทธิพลเพื่อรักษาผลประโยชน์ในภูมิภาคของสหรัฐอเมริกา จีน และอินเดีย ปัญหาการก่อการร้ายทางทะเล ปัญหาโจรสลัดในช่องแคบมะละกาและเส้นทางคมนาคมในมหาสมุทรอินเดีย ปัญหาความขัดแย้งจากการแย่งชิงทรัพยากรในทะเล ปัญหาจากภัยพิบัติจากภัยธรรมชาติและอุบัติภัยทางทะเล ซึ่งเป็นมิติที่เป็นทั้งโอกาสและสิ่งท้าทาย

ความมั่นคงทางทะเลนับเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงอยู่อย่างมีเสถียรภาพ ปลอดภัย และความผาสุกสมบูรณ์ของประชาชนและประเทศชาติทั้งในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต เนื่องจากทะเลเป็นแหล่งที่มาของผลประโยชน์ที่สำคัญ อันนำมาซึ่งความเจริญและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งในด้านการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ การคมนาคมขนส่ง อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว ดังนั้นการแสวงหาผลประโยชน์จากทะเลจึงเป็นสิ่งที่หลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่พึ่งพาทะเล (Maritime Nations) ต่างให้ความสำคัญ เพราะตระหนักถึงมูลค่าอันมหาศาลของผลประโยชน์จากทะเลที่จะช่วยส่งเสริมความมั่งคั่งให้กับประเทศ นอกจากนี้ทะเลยังมีคุณค่าเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือเป็นแนวปราการในการป้องกันภัยจากการถูกรุกราน แต่เนื่องจากสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงของโลกมีการเคลื่อนไหวอย่างเป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา และเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสภาวะความมั่นคงทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค และภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อสภาวะความมั่นคงทางทะเล

ในทศวรรษหน้างานด้านความมั่นคงทางทะเลจะมีความสลับซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น ตามวิวัฒนาการของเทคโนโลยี และพัฒนาการของสังคมมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งได้แผ่ขยายไปเกือบทุกกิจกรรมของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม หรืออื่นๆ ภารกิจด้านความมั่นคงทางทะเลนับเป็นสิ่งท้าทายที่ประเทศไทยต้องเผชิญ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยว่าในทศวรรษหน้าควรจะกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล อย่างไรให้เหมาะสมกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงทางทะเลในอนาคต ทำให้ประเทศไทยสามารถใช้และรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำมาซึ่งความมั่นคง มั่งคั่ง ทางทะเลของประเทศ อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์และนโยบาย ตลอดจน โครงสร้างและบทบาทของหน่วยงาน ที่รับผิดชอบในการรักษาความมั่นคงทางทะเล ทั้งในอดีตที่ผ่านมาและใน ปัจจุบัน รวมทั้งแนวโน้ม การเปลี่ยนแปลงของสถานะแวดล้อมความมั่นคงทางทะเลในทศวรรษหน้า

๒. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการจัดทำเป็นแนวทางในการใช้และการพัฒนากำลัง อำนาจแห่งชาติทั้งหมด ให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของชาติทางทะเลที่ได้กำหนดไว้ ภายใต้ สถานะแวดล้อมที่เต็มไปด้วยปัญหา อุปสรรค และภัยคุกคามที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและมีแนวโน้ม ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาวิเคราะห์เฉพาะสถานะความมั่นคงทางทะเล และรูปแบบความร่วมมือในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ใน พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๖๔

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการวิเคราะห์ เชิงพรรณนา (Descriptive research) โดยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์นักวิชาการ บุคลากรที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับความมั่นคงทาง ทะเล และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการรักษาผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติทางทะเล และ ข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการศึกษาจากเอกสาร รายงานการวิจัย บทความที่เกี่ยวข้อง นโยบายและ ยุทธศาสตร์การรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล นโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล ตลอดจนกฎหมายในทะเลที่เกี่ยวข้อง กฎ ประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางทะเล การศึกษาค้นคว้าจากตำราเอกสาร ระเบียบ คำสั่งของทางราชการ คู่มือต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง การค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต แล้วเปรียบเทียบกับทฤษฎี หลักการ เหตุผล และ สิ่งแวดล้อมต่างๆ เพื่อนำไปสู่ผลการวิจัยและข้อยุติ รวมทั้งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบถึงประเด็นที่สำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อการรักษาผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติทางทะเล

๒. ทำให้สามารถจัดทำเป็นข้อเสนอแนะในการกำหนดแนวทางในการใช้และการพัฒนาอ่าวอ่าวแห่งชาติทั้งหมด ให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของชาติทางทะเลที่กำหนดไว้

คำจำกัดความ

๑. **กิจการพาณิชยนาวี (Maritime Transport)** หมายถึง การขนส่งทางทะเล การประกันภัยทางทะเล การเดินเรือ กิจการอยู่เรือ และกิจการท่าเรือ และหมายความรวมถึงกิจกรรมอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือเป็นส่วนประกอบกับกิจกรรมดังกล่าวตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

๒. **กิจกรรมทางทะเล (Maritime Activities)** หมายถึง การดำเนินการเพื่อใช้ประโยชน์จากทะเลรูปแบบต่างๆ เช่น การขนส่งและพาณิชยนาวี การประมง การท่องเที่ยวและสันทนาการ การผลิตน้ำจืดจากทะเล อุตสาหกรรมชายฝั่ง การแสวงหาทรัพยากรที่ไม่มีชีวิต การสำรวจและวิจัยทางวิทยาศาสตร์ การใช้ประโยชน์จากกระแสน้ำและกระแสนลม การวางสายเคเบิล ฯลฯ

๓. **ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (Marine and Coastal Resources)** หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติในทะเลและที่เกี่ยวข้องกับทะเล ทั้งที่อยู่ในและได้พื้นที่ของทะเล ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต และมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เพื่อดำรงชีวิตของตนและเพื่อความเจริญของประเทศชาติ เช่น น้ำทะเล หาดทราย ชายฝั่งทะเล ปะการัง สิ่งมีชีวิตต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในทะเล และชายฝั่ง แร่ธาตุและพลังงาน เป็นต้น

๔. **สภาพแวดล้อมทางทะเล (Marine Environment)** หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับทะเล ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่มองเห็นด้วยตาเปล่าและไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่า ทั้งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้นมา เพื่อตอบสนองความต้องการของตน รวมทั้งผลกระทบอันเกิดจากการใช้งานนั้น

๕. ผลประโยชน์ของชาติ (National Interest) หมายถึง สิ่งที่เป็นความปรารถนา หรือแนวคิดสูงสุดของชาติอันเกี่ยวข้องกับความปลอดภัย (Survival) เอกราช (Independence) เกียรติและศักดิ์ศรี (National Integrity) ความเจริญรุ่งเรืองของชาติและประชาชน (Prosperity of State and People)

๖. ผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (Maritime National Interest) หมายถึง ผลประโยชน์ของประเทศอันพึงได้รับโดยการแสวงหาและการใช้ทรัพยากรต่างๆ จากทะเล หรือเกี่ยวเนื่องกับทะเล ทั้งจากน่านน้ำไทย หรือน่านน้ำอื่นๆ ที่ไทยมีสิทธิ รวมถึงชายฝั่งทะเล เกาะพื้นดิน ท้องทะเล ใต้ดิน ท้องทะเล หรืออากาศเหนือท้องทะเลโดยตรง และโดยทางอ้อม ในการดำเนินการใดๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์แห่งชาติขึ้นมา เพื่อการดำรงคงอยู่ของประเทศ ที่จะใช้ทะเลได้อย่างอิสระ ปลอดภัย และสามารถสร้างความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ ได้อย่างยั่งยืน

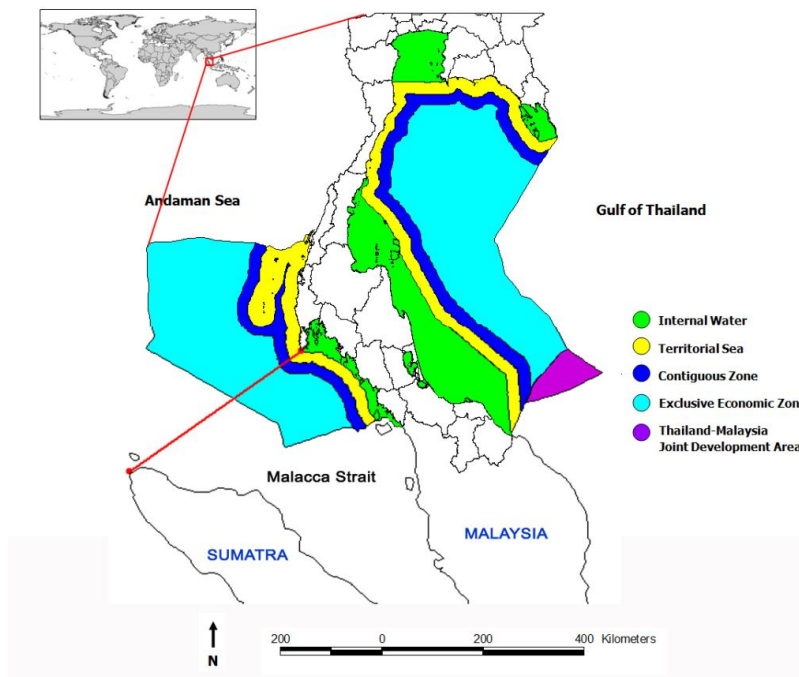
๗. ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (National Maritime Strategy) หมายถึง แนวทางในการพัฒนาและใช้กำลังอำนาจของชาติทั้งหมด ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ การทหาร สังคมจิตวิทยา และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เพื่อดำรงไว้ซึ่งผลประโยชน์ของชาติทางทะเล อย่างยั่งยืน

๘. กำลังอำนาจของชาติ (National Power) หมายถึง ขีดความสามารถของชาติ ในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพลังงาน สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ในการดำเนินการตามนโยบายของรัฐเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของชาติ

๙. เขตอำนาจ (Jurisdiction) หมายถึง อำนาจของรัฐชายฝั่งในการออกกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ทางทะเล ตามเขตทางทะเล ที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. ๑๙๘๒ อันได้แก่ น่านน้ำภายใน ทะเลอาณาเขต เขตต่อเนื่อง เขตเศรษฐกิจจำเพาะ และไหล่ทวีป โดยรัฐชายฝั่งมีระดับและเงื่อนไขของการออกกฎหมาย และบังคับใช้กฎหมาย ที่แตกต่างกันไปในแต่ละเขตทางทะเล

๑๐. อำนาจอธิปไตย (Sovereignty) หมายถึง อำนาจอสูงสุดของรัฐที่จะดำเนินการใดๆ ในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ภายในอาณาเขตแห่งรัฐ ซึ่งเป็นไปตามหลักการทางการเมืองของกฎหมายระหว่างประเทศที่รัฐทุกรัฐมีอย่างเท่าเทียมกัน เป็นหลักการพื้นฐานของรัฐ ในการใช้อำนาจภายใน เพื่อการบริหารและการดำเนินความสัมพันธ์กับรัฐอื่น ซึ่งรวมทั้ง การใช้สิทธิอธิปไตยด้วย

๑๑. สิทธิอธิปไตย (Sovereign Rights) หมายถึง อำนาจในการเข้าไปแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรในอาณาเขตของตน นอกเหนือทะเลอาณาเขต และกำหนดกฎเกณฑ์ เพื่อกำกับควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของรัฐตามความตกลงระหว่างประเทศที่กำหนดขึ้น

๑๒. น้ำภายใน (Internal Waters) หมายถึง น้ำทางด้านแผ่นดินของเส้นฐานแห่งทะเลอาณาเขต เช่น อ่าว แม่น้ำ ปากแม่น้ำ ทะเลสาบ เป็นต้น รัฐชายฝั่งมีอำนาจอธิปไตยเหนือ น้ำภายในของตนอย่างเต็มที่ (Full Sovereignty) เช่นเดียวกับที่รัฐชายฝั่งมีอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน (Territory) ดังนั้นหากเรือต่างชาติหรืออากาศยานต่างชาติจะผ่านเข้ามาในเขตน้ำภายในของรัฐชายฝั่ง เรือต่างชาติหรืออากาศยานต่างชาตินั้นจะต้องขออนุญาตรัฐชายฝั่งเสียก่อน สำหรับประเทศไทยได้แก่พื้นที่สีเขียวทั้งหมด (ตามภาพ) โดยมี ๕ บริเวณ คือ อ่าวประวัติศาสตร์, บริเวณแหลมถึงถึงหลักเขตแดนไทยเขมร, บริเวณตั้งแต่แหลมใหญ่ถึงแหลมหน้าถ้ำ, บริเวณตั้งแต่เกาะภูเก็ต ถึงพรมแดนไทย-มาเลเซีย และบริเวณเกาะกงออกถึงพรมแดนไทยมาเลเซีย

๑๓. อ่าวประวัติศาสตร์ (Historic Bay) หมายถึง อ่าวขนาดใหญ่ซึ่งตั้งอยู่ในเขตรัฐเดียว อีกทั้งรัฐนั้นได้ยึดถือเป็นส่วนหนึ่งของรัฐมาอย่างช้านาน สำหรับประเทศไทยได้ประกาศให้จุด

เหนือสุดของอ่าวไทยตรงปากแม่น้ำเจ้าพระยา ที่นิยมเรียกกันว่า "อ่าวรูปตัว ก" หรือที่ต่างชาติเรียก "อ่าวกรุงเทพฯ" เป็นอ่าวประวัติศาสตร์ของไทยโดยกำหนดแนวละติจูดที่ ๑๒๐ ๓๕ ๔๕ น บริเวณปลายแหลมแสมสารเป็นเส้นปิดปากอ่าวประวัติศาสตร์

๑๔. ทะเลอาณาเขต (Territorial Sea) หมายถึง ทะเลที่อยู่ถัดจากแผ่นดินของประเทศนั้นและจากน่านน้ำภายในออกไปไม่เกิน ๑๒ ไมล์ทะเล นับจากเส้นฐานตรง ราชอาณาจักรไทยมีอำนาจอธิปไตยเหนือทะเลอาณาเขตของตน ซึ่งหมายความรวมถึงอำนาจอธิปไตยในห้วงอากาศ (Air Space) เหนือทะเลอาณาเขต และอำนาจอธิปไตยเหนือพื้นดินท้องทะเล (Sea-bed) และดินใต้ผิวดิน (Subsoil) แห่งทะเลอาณาเขตด้วย โดยมีข้อยกเว้นในการใช้อำนาจอธิปไตยของราชอาณาจักรไทยเหนือทะเลอาณาเขต คือ “การใช้สิทธิการผ่านโดยสุจริต” (Right of Innocent Passage) ของเรือต่างชาติในทะเลอาณาเขตของราชอาณาจักร

๑๕. เขตต่อเนื่อง (Contiguous Zone) หมายถึง ทะเลที่อยู่ถัดจากแผ่นดินของประเทศนั้นและจากน่านน้ำภายในออกไปไม่เกิน ๒๔ ไมล์ทะเล นับจากเส้นฐานตรง อนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยกฎหมายทะเลปี ค.ศ. ๑๙๘๒ กำหนดให้เขตต่อเนื่องมีอาณาเขตกว้างเกินกว่า ๒๔ ไมล์ทะเล จากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขตได้แก่ พื้นที่ที่แสดงด้วยสีน้ำเงิน ราชอาณาจักรไทยอาจดำเนินการควบคุมที่จำเป็นเพื่อป้องกันการฝ่าฝืนกฎหมายและข้อบังคับเกี่ยวกับศุลกากร (Customs) การคลัง (Fiscal) การเข้าเมือง (Immigration) หรือการสุขาภิบาล (Sanitation) ภายในอาณาเขตหรือทะเลอาณาเขตของตน และลงโทษการฝ่าฝืนกฎหมายและข้อบังคับดังกล่าว ซึ่งได้กระทำภายในอาณาเขตหรือทะเลอาณาเขตของตน ราชอาณาจักรไทยมีหน้าที่ในการคุ้มครองวัตถุโบราณ หรือวัตถุทางประวัติศาสตร์ที่พบได้ทะเลในเขตต่อเนื่อง

๑๖. เขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone) หมายถึง บริเวณที่อยู่เลยไปจากและประชิดกับทะเลอาณาเขต โดยเขตเศรษฐกิจจำเพาะจะต้องไม่ขยายออกไปเลย ๒๐๐ ไมล์ทะเล จากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต ได้แก่ พื้นที่ที่แสดงด้วยสีฟ้าและสีม่วง ราชอาณาจักรไทยมีสิทธิอธิปไตยเพื่อความมุ่งประสงค์ในการสำรวจ (Exploration) และการแสวงประโยชน์ (Exploitation) การอนุรักษ์ (Conservation) และการจัดการ (Management) ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิตในน้ำเหนือพื้นดินท้องทะเล (Water Superjacent to the Sea-bed) และในพื้นดินท้องทะเล (Sea-bed) กับดินใต้ผิวดิน (Subsoil) ของพื้นดินท้องทะเลนั้น และมีสิทธิอธิปไตยในส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อการแสวงประโยชน์และการสำรวจทางเศรษฐกิจในเขตอาทิเช่น การผลิตพลังงานจากน้ำ (Water) กระแสน้ำ (Currents) และลม (Winds) โดยราชอาณาจักร

มีสิทธิแต่ผู้เดียว (Exclusive Rights) ในการสร้างหรืออนุญาตให้สร้างและควบคุมการสร้าง เกาะเทียม (Artificial Islands) สิ่งติดตั้ง (Installations) และสิ่งก่อสร้าง (Structures) เพื่อทำการสำรวจและแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่มีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ หรือควบคุมการใช้สิ่งติดตั้งหรือสิ่งก่อสร้างอันอาจเป็นอุปสรรคต่อการใช้สิทธิของรัฐชายฝั่งในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ รัฐอื่นๆ ย่อมมีเสรีภาพในการเดินเรือ (Freedom of Navigation) การบินผ่าน (Freedom of Over Flight) การวางสายเคเบิลและท่อใต้ทะเล (Freedom of the Laying of Submarine Cables and Pipelines) รวมทั้งเขตอำนาจเกี่ยวกับกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ ที่ว่าด้วยศุลกากร การคลัง สาธารณสุข ความปลอดภัย และการเข้าเมือง

๑๗.เขตไหล่ทวีป (Continental shelf Zone) หมายถึง พื้นดินท้องทะเล (Sea-bed) และดินใต้ผิวดิน (Subsoil) ของบริเวณใต้ทะเล ซึ่งขยายเลยทะเลอาณาเขตของรัฐตลอดส่วนต่อออกไปตามธรรมชาติ (Natural Prolongation) ของดินแดนทางบกของตนจนถึงริมนอกของขอบทวีป (Continental Margin) หรือจนถึงระยะ ๒๐๐ ไมล์ทะเลจากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขตในกรณีที่ริมนอกของ ขอบทวีปขยายไปไม่ถึงระยะนั้น (อนุสัญญาฯ ข้อ ๗๖ วรรคหนึ่ง) ในกรณีที่ริมนอกของขอบทวีปสั้นกว่า ๒๐๐ ไมล์ทะเล ซึ่งเป็นความกว้างของเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ก็ให้ถือว่าไหล่ทวีป มีความกว้างถึง ๒๐๐ ไมล์ทะเลตามความกว้างของเขตเศรษฐกิจ รัฐชายฝั่งมีสิทธิอธิปไตย (Sovereign Rights) เหนือทรัพยากรธรรมชาติบนและใต้ไหล่ทวีป ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต โดยมีลักษณะพิเศษ ๒ ประการ คือ (๑) เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Rights) กล่าวคือ หากรัฐชายฝั่งไม่สำรวจหรือแสวงประโยชน์จากทรัพยากรบนหรือใต้ไหล่ทวีปแล้ว รัฐอื่นจะสำรวจหรือแสวงประโยชน์จากทรัพยากรบนหรือใต้ไหล่ทวีปโดยมิได้รับ ความยินยอมอย่างชัดแจ้งจากรัฐชายฝั่งมิได้ และ (๒) สิทธิของรัฐชายฝั่งเหนือไหล่ทวีปนี้ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การครอบครอง (Occupation) ไม่ว่าจะอย่างแท้จริงหรือเพียงในนาม หรือกับการประกาศอย่างชัดแจ้งใดๆ กล่าวคือ สิทธิของรัฐชายฝั่งเหนือเขตไหล่ทวีปนั้นเป็นสิทธิที่รัฐชายฝั่งมีอยู่แต่ ดั้งเดิม (Inherent Right) โดยไม่ต้องทำการประกาศ เข้ายึดถือเอาแต่อย่างใด รัฐชายฝั่งได้สิทธิอธิปไตยดังกล่าวมาโดยอัตโนมัติ

๑๘.ทะเลหลวง (High Sea) หมายถึง ทุกส่วนของทะเลซึ่งไม่ได้รวมอยู่ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone) ในทะเลอาณาเขต (Territorial sea) หรือในน่านน้ำภายใน (Internal Waters) ของรัฐ หรือในน่านน้ำหมู่เกาะ (Archipelagic Waters) ของรัฐหมู่เกาะ (อนุสัญญาฯ ข้อ ๘๖) เป็นที่น่าสังเกตว่า ห่วงน้ำ (Water Column) และผิวน้ำเหนือไหล่ทวีปที่อยู่นอกเขต

เศรษฐกิจจำเพาะยังคงเป็นเขตทะเลหลวง ถึงแม้ไหล่ทวีปและทรัพยากรบนไหล่ทวีปจะตกอยู่ภายใต้ สิทธิอธิปไตย (Sovereign Rights) ของรัฐชายฝั่งก็ตาม ทะเลหลวงเปิดให้แก่อำนาจทั้งปวง ไม่ว่ารัฐ ชายฝั่ง (Coastal States) หรือ รัฐไร้ฝั่งทะเล (Landlocked States) เสรีภาพแห่งทะเลหลวงใช้ได้ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้โดยอนุสัญญาฯ และหลักเกณฑ์อื่นๆ ของกฎหมายระหว่างประเทศ อาทิ เช่น เสรีภาพในการเดินเรือ (Freedom of Navigation), เสรีภาพในการบิน (Freedom of Overflight), เสรีภาพในการทำประมง (Freedom of Fishing), โดยหน้าที่ประการสำคัญของรัฐต่าง ๆ ที่ทำการ ประมง ในทะเลหลวง คือ ต้องร่วมมือกันเพื่อกำหนดมาตรการในการอนุรักษ์ และจัดการทรัพยากร ที่มีชีวิตในท้องทะเล

๑๕. เส้นทางคมนาคมทางทะเล (Sea line of Communication: SLOC) หมายถึง เส้นทางระหว่างท่าเรือที่ใช้ในการขนส่งทางทะเล การโลจิสติกส์ และการทหาร

๒๐. อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. ๑๙๘๒ (United Nations Convention on the Law Of the Sea: UNCLOS) เป็นอนุสัญญาที่รวมหัวข้อของกฎหมายทะเล ไว้ทั้งหมด ประกอบด้วยบทบัญญัติทั้งสิ้น ๓๒๐ ข้อ กับอีก ๕ ผนวก บทบัญญัติเหล่านี้จะครอบคลุม เรื่องทะเล อาณาเขต เขตต่อเนื่องการเดินเรือ และช่องแคบ รัฐหมู่เกาะ เขตเศรษฐกิจจำเพาะ ไหล่ทวีป ทะเลหลวง การบริหารและอนุรักษ์สิ่งที่มีชีวิตในทะเลหลวง รัฐไร้ฝั่งทะเล การแสวง ประโยชน์ในพื้นที่ก้นทะเลระหว่างประเทศ การสำรวจทางวิทยาศาสตร์ในทะเล และ การระงับ กรณีพิพาทระหว่างประเทศเกี่ยวกับทะเล เป็นต้น และการเข้าเป็นภาคีของรัฐจะต้องอยู่ภายใต้ บทบัญญัติทั้งหมด โดยไม่มีข้อสงวน

แผนภาพที่ ๒
ขั้นตอนการวิจัยบทที่ ๒
ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และกำลังทางเรือของต่างประเทศ

